

Hoe een pandemie onze steden kan oprissen

Oorschot, Leo

Publication date

2020

Document Version

Final published version

Citation (APA)

Oorschot, L. (null). (2020). Hoe een pandemie onze steden kan oprissen., Archined.
<https://www.archined.nl/2020/05/hoe-een-pandemie-onze-steden-kan-oprissen/>

Important note

To cite this publication, please use the final published version (if applicable).
Please check the document version above.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download, forward or distribute the text or part of it, without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license such as Creative Commons.

Takedown policy

Please contact us and provide details if you believe this document breaches copyrights.
We will remove access to the work immediately and investigate your claim.

column — 01.05.20

Hoe een pandemie onze steden kan opfrissen

Leo Oorschot

De pandemie leidt tot veel leed bij mensen en een astronomisch begrotingstekort. Economen en eurocommissaris Timmermans zien de enorme staatsleningen als een voorschot op de welvaart in de toekomst en dringen erop aan om het Klimaatakkoord te realiseren met nieuwe investeringen om de door de pandemie vastgelopen economie weer op gang te brengen. De inrichting van een klimaatneutrale en gezonde leef- en woonomgeving zal daarom een boost krijgen verwacht Leo Oorschot.

De Haagse wijk Morgenstond in de avondspits een jaar terug / foto Leo Oorschot

Naast het leed hebben mensen inmiddels geleerd anders te werken, met Zoom en Skype of andere programma's. Daarnaast is het iedereen ook opgevallen dat de hemel boven steden glashelder is en stedelingen weer vrijelijk kunnen adem halen. Slecht een enkele witte streep verradt de aanwezigheid van een zeldzaam vliegtuig.

De onlangs herstelde minister Ollongren bracht op 23 april met een brief aan de Tweede Kamer focus aan in de ideeën en ambities van de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Naast woningnood die nu eindelijk is benoemd door het kabinet, is ook de noodzaak van een gezonde leef- en woonomgeving sinds kort op de agenda gezet. De minister stelt: 'Het coronavirus heeft ons op indringende wijze duidelijk gemaakt dat gezondheidsbevordering en preventie ook in onze leefomgeving nadrukkelijk onze zorg moet hebben. De mogelijkheden daarvoor zijn reeds in de ontwerp-NOVI onderkend, dit zal in de definitieve NOVI waar nodig worden aangescherpt.'

Hoe is dit zo gekomen? Na inmiddels bekende zoönotische ziekten zoals hiv-, ebola-, sars- en mers, waarbij virussen van dieren op mensen worden overgebracht, kampen we nu met het

superbesmettelijke corona. De sterk toenemende bevolking in megasteden, globalisering van economie met reisbewegingen, het gesleep van grondstoffen en producten over de hele wereld, de intensieve veehouderij geconcentreerd op bepaalde plekken, het terugdringen van natuur en leefgebied van dieren dragen bij aan het ontstaan en snelle wereldwijde verspreiding van dergelijke virussen. Er is dus een verband tussen de verspreiding van virussen en ons huidige verstedelijkingspatroon.

Deglobalisering en circulaire economie

Globalisering van de economie brengt wereldwijd welvaart en afhankelijkheid. Ook een afhankelijkheid van landen die het soms niet zo nauw nemen met mensenrechten. Medicijnen en medische hulpmiddelen moeten worden ingevlogen uit landen waar mensenrechten een andere betekenis hebben. Het is bijvoorbeeld oorverdovend stil in de wereld nu China de wereld voorziet van mondkapjes en tegelijkertijd de vrijheden in Hongkong stevig terugdraait en Taiwan onder druk zet. Nu Pax Americana aan het eroderen is lijkt de open samenleving gechanteerd te worden met het onthouden van noodzakelijke grondstoffen en producten. Europarlementariër Hermann Scheer beschreef al met *Energy Autonomy* (https://en.wikipedia.org/wiki/Energy_Autonomy) (2007) de Europese afhankelijkheid van energiegroestoffen en de geopolitieke noodzaak van lokale hernieuwbare energie. Enige mate van jezelf voorzien van medicijnen en medische hulpmiddelen blijkt nu cruciaal, en zo veel mogelijk zelfvoorzienend te zijn met betrekking tot grondstoffen is raadzaam. Uiteraard zijn er veel meer redenen. Op 27 april noemde de geopolitiek denker Ian Bremmer in het *NRC* (<https://www.nrc.nl/nieuws/2020/04/27/de-grote-vraag-is-of-corona-leidt-tot-een-nieuwe-koude-oorlog-a3998031>) dat de naoorlogse wereldorde inmiddels geërodeerd is van G20 en G8 naar G-zero. Een wereld waarin geen enkel land de kracht en wil heeft om de internationale agenda te bepalen, een machtsvacuüm. Met het coronavirus en covid-19 is globalisering en mobiliteit versneld ten einde gekomen en zijn we in een proces van deglobalisering terecht gekomen aldus Bremmer.

Afgezien van de genoemde geopolitieke overwegingen is de noodzaak van een circulaire economie, waarin afval de grondstof is en lokale grondstoffen/producten de voorkeur hebben vanwege hun lage milieubelasting nog nooit zo centraal komen te staan. Niet alleen vanwege het veranderend klimaat en de gevolgen daarvan, maar ook voor het scheppen van een gezonde en toekomstbestendige leef- en woonomgeving voor onszelf en de generaties na ons.

Concurrerend ruimtegebruik in steden: auto versus langzaam verkeer

Lockdown, social distancing en 1,5 meter samenleving zijn nu wereldwijd nieuwe buzzwoorden geworden, maar is de stad hierop berekend? Denk alleen al aan het openbaar vervoer en het dringen in de spits. Inmiddels breiden veel steden zich voor op vervoer in de stad met fiets (desnoods elektrisch) en scooter. De spits kan uitgesmeerd worden over een langere periode door het ov-reizen bijvoorbeeld te belonen met een lagere prijs, net zoals de luchtvaart allerlei vrijstelling kent. En net zoals bij de luchtvaart zou buiten de spits geen btw gerekend moeten worden op brandstof. Ook het dominante ruimtebeslag van de auto in dichtbevolkte steden begint nu flink op te breken. Door de enorme hoeveelheid geparkeerde auto's is er nog nauwelijks ruimte voor voetgangers en fietsers overgebleven in de straten. Enerzijds is de auto een corona-veilig vervoersmiddel maar anderzijds staat de auto

grotendeels stil in steden. Voor *social distancing* zijn al die stilstaande auto's rampzalig. De meest trottoirs laten het niet toe om elkaar virusvrij te passeren, terwijl de ruimte wordt genomen om aan twee kanten te parkeren. Straten als bergplaats voor stilstaande auto's heeft nu wel zijn langste tijd gehad. Naast thuiswerken is deze shift in mobiliteit cruciaal. Thuiswerken met de nieuwe 5G in de cloud en verandering in de mobiliteit zal steden in de toekomst een nieuw uiterlijk geven.

Stad is de place-to-be voor een 1,5 meterdate

E-commerce leidde al tot een drastische verandering van binnensteden en het ontstaan van buurtafleverpunten. Mensen gaan niet naar de stad voor boodschappen maar omdat het leuk is. Je kan er lekker eten, op een terras vertoeven, rondslechteren en mooie gebouwen en de nieuwe mode bekijken. Bepaalde stadsdelen zijn attractief, je ontmoet er mensen en ziet vooral dingen die je vervolgens kunt bestellen, bijvoorbeeld door de QR-code even te scannen. Waar het in steden vooral om gaat is dat je er andere mensen ontmoet en dingen ziet. Steden zijn de place-to-be voor een 1,5 meterdate. Geef de lokale horeca meer terrasruimte en haal direct parkeerplaatsen weg uit de smalle straten. Geeft voetgangers, fietsers en terraszitters de ruimte in steden. Ook winkeliers breken zich het hoofd over de nieuwe inrichting. Je kan als ganzen in de rij wachten voor de deur en onder een toezien oog worden toegelaten. Je kan ook via een route door de winkel en langs de kassa geleid worden zonder elkaar te moeten hoeven passeren in de smalle winkelgangen. Of gewoon winkels om alleen te kijken en te voelen en te passen, en te laten bezorgen. Dan hoeft je ook niet te slepen met tassen als je voor een afspraak in de stad bent.

Steden zijn permanent in verandering, corona zou wel eens een boost kunnen geven aan veranderingen naar een werkelijk klimaatneutrale en gezonde leef- en woonomgeving. De zon schijnt al weken en we ademen weer vrijelijk sinds het verkeer stil ligt.

tags

stedenbouw

info

Leo Oorschot is architect en urbanist en werkt bij atelier PRO architecten en aan de TU Delft, Architecture and the Built Environment als docent en onderzoeker voor het 1M Homes initiative.

links

- ['Alsof het land is overgedragen aan bijziende accountants - interview Floris Alkemade in De Groene Amsterdammer](#)